

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Vendula Bednářová

Struktura Městské knihovny v Děčíně a její služby uživatelům

The structure of the Municipal Library in Děčín and its services for users

Praha 2011-5-15

Vedoucí práce: PhDr. Lidmila Vášová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Lidmila Vášová

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných informačních zdrojů.

V Praze, 15. května 2011

.....

Vendula Bednářová

Obsah

Předmluva	6
1 Historie a současnost města Děčín	8
1.1 Základní údaje o městě	8
1.2 Stručná historie města	8
1.3 Kulturní zázemí města	11
1.3.1 Městské divadlo Děčín	11
1.3.2 Kino Sněžník	11
1.3.3 Oblastní muzeum v Děčíně	11
1.3.4 Společenský dům Střelnice	12
1.3.5 Synagoga v Podmoklech	12
2 Historie Městské knihovny v Děčíně	13
2.1 Stavba a počátky knihovny	13
2.2 Knihovna po roce 1945	13
2.3 Knihovna v 50. – 80. letech	14
2.4 Knihovna po roce 1989	15
3 Současný stav Městské knihovny v Děčíně	17
3.1 Zázemí Městské knihovny v Děčíně	17
3.2 Zařízení Městské knihovny v Děčíně	17
3.3 Čtenáři Městské knihovny v Děčíně	18
3.4 Organizační struktura knihovny	18
3.4.1 Ekonomické oddělení	18
3.4.2 Úsek služeb veřejnosti	18
3.4.3 Úsek doplňování a zpracování knihovního fondu	19
3.4.4 Úsek regionálních služeb	19
3.4.5 Úsek vzdělávání	19
3.5 Financování knihovny	19
3.6 Knihovní fond	20
3.6.1 Stav knihovního fondu	20
3.6.2 Akvizice	21
3.6.3 Zpracování knihovního fondu	21
3.6.4 Organizace knihovního fondu	22
3.6.5 Ochrana knihovního fondu	23
3.7 Automatizovaný knihovní systém	23
3.8 Otevírací doba	26
3.9 Pobočky Městské knihovny v Děčíně	26
3.9.1 Pobočka Boletice	26
3.9.2 Pobočka Děčín I.	27
3.9.3 Pobočka Staré Město	27
3.9.4 Pobočka Želenice	27
3.9.5 Pobočka Bynov	28
3.9.6 Pobočka Březiny	28
3.9.7 Pobočka Bělá	28
3.9.8 Pobočka Dolní Žleb	29
3.9.9 Vysokoškolská knihovna detašovaného pracoviště ČVUT	29
3.9.10 Regionální knihovny	31
4 Jednotlivá oddělení Městské knihovny v Děčíně	32
4.1 Hlavní půjčovna	32

4.2	Dětské oddělení	34
4.2.1	Noc s Andersenem	35
4.2.2	Den pro dětskou knihu	36
4.2.3	Kamarádka knihovna	37
4.2.4	Celé Česko čte dětem.....	37
4.2.5	Inspirace	38
4.2.6	Týden knihoven	38
4.2.7	Besedy.....	39
4.2.8	Víš! Víím? Vííme.....	39
4.2.9	Vítání občáňků.....	39
4.2.10	Tvořivá dílna.....	39
4.2.11	Čtenář roku	40
4.2.12	Čtení naruby.....	40
4.2.13	Prázdninové aktivity	40
4.3	Studovna.....	41
4.4	Hudební oddělení	42
5	Vzdělávací programy a perspektivy rozvoje knihovny.....	44
5.1	Vzdělávací středisko.....	44
5.2	Probíhající kurzy	45
5.3	Projekt nové budovy.....	46
5.3.1	Rozvržení budovy	47
6	Závěr	49
	Seznam použité literatury.....	Chyba! Záložka není definována.
	Seznam příloh.....	Chyba! Záložka není definována.

Předmluva

Téma bakalářské práce je výsledkem skloubení mého zájmu o veřejné knihovny a vřelého vztahu k městu Děčín, ve kterém, přestože zde nežiji, trávím mnoho času již od útlého dětství.

Městská knihovna funguje v Děčíně již od roku 1931. Od té doby prošla dlouhým vývojem a prodělala mnoho změn. Rozšířila nejen své prostory, ale především služby, jež nabízí čtenářům. Cílem bakalářské práce je zaznamenat historický vývoj knihovny, její současný stav a perspektivy do budoucnosti.

Práce je rozdělena do pěti částí. První kapitolu věnuji stručné historii města Děčín a současnému kulturnímu zázemí.

Ve druhé části popisují vývoj městské knihovny. Zabývám se její stavbou a fungováním před rokem 1939. Jelikož za války byla většina dokumentace zničena, navazuji vývojem knihovny po roce 1945. Další podkapitola je věnována dění v knihovně v 50. - 80. letech 20. století a poslední úsek pojednává o zásadních změnách, které v knihovně nastaly po roce 1989.

Třetí kapitola pojednává o současném stavu knihovny. Popisují zde zázemí a zařízení knihovny, počet a věkové rozdělení čtenářů. Dále se věnuji organizační struktuře, jednotlivým úsekům a financování knihovny. Významnou podkapitolou je část týkající se knihovního fondu. Zde zachycuji jeho současný stav, postup pracovníků při akvizici a katalogizaci a nastiňuji organizaci fondu, která je následně detailně rozepsána ve čtvrté kapitole. Nechybí ani popis automatizovaného systému, jenž knihovna využívá, otevírací doba a přehled poboček.

Předposlední část je věnována jednotlivým úsekům knihovny. Každé oddělení je popsáno z hlediska personálního zajištění, organizace knihovního fondu, služeb, jež poskytuje uživatelům a v neposlední řadě zde zmiňuji akce, které daný úsek pořádá nejen pro čtenáře, ale často pro širokou veřejnost.

V poslední části jsem se zaměřila na vzdělávací středisko, které funguje pod záštitou městské knihovny jen krátce. Věnuji se historickému vývoji střediska a jeho současnou činností. Budoucí perspektivy knihovny jsou zcela jasně definovány právě probíhajícím projektem stavby nové budovy knihovny, který popisují v závěru poslední kapitoly.

Při psaní bakalářské práce jsem čerpala převážně z online dostupných elektronických zdrojů a z interních dokladů, jež mi laskavě poskytlo vedení knihovny. Většina informací však pochází z přímých rozhovorů, vedených se zaměstnanci knihovny, kterým bych chtěla touto cestou poděkovat, stejně jako vedoucí práce PhDr. Lidmile Vášové, jejížž cenných rad si velmi vážím. Statistické údaje zaznamenané v práci jsou dány k 31.12. 2010 s výjimkou počtu svazků na jednotlivých pobočkách knihovny, které jsou dány k 31.12. 2009. Použité informační zdroje jsou citovány dle mezinárodních norem ISO-690 a ISO 690-2.

1 Historie a současnost města Děčín

1.1 Základní údaje o městě

Město Děčín je jednou z ozdob Ústeckého kraje v severních Čechách. Jde o nejnižše položené město České republiky (135 m.n.m.), ležící na soutoku řek Labe a Ploučnice. Jeho celková rozloha činí cca 12 tisíc ha. Žije zde přibližně 52 tisíc občanů, jejichž průměrný věk je 40 let.

1.2 Stručná historie města

Území, na němž se rozkládá dnešní město Děčín, bylo osídleno již ve 2. tis. př. n. l. lidem popelnicových polí, kteří krom spalování svých mrtvých, prosluli také výrobou mečů a bronzových nádob. Na konci 5. a začátku 4. století př. n. l. byla Děčínská kotlina obývána Kelty. Archeologové hovoří především o území Rozběles a Kvádrberku. Ve 2. století n. l. je zde postaveno město Nomisterion a o 400 let později přicházejí Slované.

Od roku 993 nabírají dějiny města konkrétnějšího rázu neboť v zakládající listině břevnovského kláštera byla nalezena zmínka o odvádění desátků z děčínské provincie. Na zámecké skále bylo vybudováno Přemyslovské hradiště, jež pro svou výhodnou polohu fungovalo jako správní a obranné centrum labské vodní cesty. Ve třináctém století bylo dřevěné hradiště nahrazeno gotickým kamenným zámekem, pod nímž bylo Přemyslem Otakarem II. založeno královské město Děčín. Stavba byla zahájena na Mariánské louce roku 1283 a do znaku byl navržen stříbrný královský lev třímající parmu. Rod Vartenberků, který pocházel z rodu Markvarticů, učinil Děčín správním centrem svého panství.

Protože město leželo na jižní straně zámecké skály, tedy v těsné blízkosti řeky, bylo jen otázkou času, kdy se Labe rozvodní a obyvatelé zasáhnou ničivé povodně. Stalo se tak v první polovině 14. století a jelikož škody byly nedozírné, rozhodli se Vartenberkové založit město na severní straně zámecké skály. Vzhledem k tomu, že šlo o město poddanské, musela na něj být převedena veškerá privilegia původního Děčina, ať už šlo o městský znak, obchod či říční dopravu.

Během husitské revoluce v první polovině 15. století bylo město zasaženo několika požáry. Zuboženému Děčínu nepřidaly ani boje Vartenberků s Lužickým

šestiměstím (spolek hospodářsky vyspělých měst: Budyšín, Kamenz, Žitava, Görlitz, Lobava v dnešním Německu a město Lubaň).

V průběhu 16. a 17. století se na panství vystřídali tři majitelé. Jmenovitě šlo o rod Trčků z Lípy, kteří jej převzali po Vartenbercích. Dále o rod Salhausenů, pocházející ze Saska a posléze rod rytířů z Büнау (dnešní Bynov), za jejichž vlády zaznamenalo město velký hospodářský růst. Kvetl zde jak obchod, tak řemeslná výroba. Ve městě fungovala cihelna, vápenka a kamenolomy. Na řece bylo vybudováno přístaviště, loděnice i přívozy. Děčín získává právo výročních trhů a po řece rozšiřuje svou obchodní činnost dál do zahraničí, přes Hamburk do několika států Evropy. Díky tomuto rozpuku a dostatku financí se zvyšuje počet obyvatel a město se začíná rozrůstat.

Bohužel ale nastává rok 1618 a s ním rozbroje církví a třicetiletá válka, jenž veškerý růst a nový nádech města zadusí. Stavovského povstání se Děčín neúčastnil, přestože s ním sympatizoval. Šlo spíše o územní problém, neboť boje se odehrávaly především na jihu země a v Rakousku. Nedá se ale říci, že město válka nezasáhla. Roku 1620 bylo obsazeno krajskou hotovostí a po bitvě na Bílé hoře museli měšťané odevzdat zbraně. Následně byla v Děčíně ubytována císařská posádka, jejímž úkolem bylo obracení protestantů na katolickou víru. Po morové epidemii, která si vyžádala přes 200 životů, musejí všichni přeživší nekatolíci opustit Děčín a Rudolf z Büнау je nucen prodat panství. Koupil jej Kryštof Šimon Thun za 163 000 zlatých. Po válce se město snažilo přivést zpět obchod a společenský život. Noví majitelé přestavili zámek nejprve v barokním a později klasicistním stylu. Během 18. století byl postaven špitál, sirotčinec, nová radnice a zřízeno děkanství. Do provozu byl uveden také vrchnostenský pivovar a v podzámčí byly zřízeny vinné sklípky.

Opravdu velkým pokrokem bylo zřízení železniční dráhy spojující Prahu s Drážďany v roce 1851. Dráha vedla po levém břehu Labe a netrvalo dlouho a přibýly i tratě do Teplic, České Kamenice a Ústí nad Labem. Úspěch železniční dopravy ovšem nijak neomezil dopravu vodní, která též vzkvétala a protože byla započata i stavba nových silnic, stal se Děčín významným dopravním uzlem. V důsledku těchto šťastných okolností se začal ve městě prudce rozvíjet průmysl a to především v Podmoklech, kde na pozemcích vrchnostenského statku vyrostly nové podniky, které si žádaly hodně pracovních sil, díky čemuž se do města přistěhovalo mnoho nových obyvatel a byla započata nová bytová výstavba. A tak byla malá ves povýšena na město a Děčín několik let fungoval jako dvojměstí Děčín – Podmokly.

V roce 1921 se posledním držitelem děčínského panství z rodu Thunů stává kníže Franz Anton Thun. Město nadále vzkvétá až do smutných třicátých let blížící se druhé světové války.

Jelikož Děčín leží v pohraniční oblasti s Německem, byla zde již před válkou poměrně silná německá menšina a tak je pochopitelné, že zde měla silnou podporu Sudetoněmecká strana. V roce 1938 byl jak v Podmoklech, tak v Děčíně zvolen za starostu henleinovec. V podmoklech A. Kreissel, zatímco v Děčíně J. John. Brzy nato bylo ukončeno vyučování na českém gymnáziu a vyhlášena mobilizace. České vojsko obsadilo město i komunikace a svedlo boj s oddíly Freikorps na železničním mostě. Odpor byl však marný a tak 30.9.1938 odjíždí z Děčína vlaky s uprchlíky do vnitrozemí. O dva dny později vstupuje do města německá armáda a jednotky wehrmacht obsazují zámek. Děčín byl připojen k Německu a vznikla Říšská župa Sudety. V roce 1942 bylo dvojměstí Děčín – Podmokly spojeno pod jednotným jménem Děčín. Tento stav byl potvrzen i po válce, kdy se začala formovat současná rozloha města, které se postupně spojovalo se sousedícími obcemi. Dnes má Děčín 35 částí. Při jeho osvobození v květnu 1945 operovalo několik armád, vedle sovětské např. 2. Polská armáda generála Karola Swierczewského.

V éře komunismu se ve městě rozvíjí různá průmyslová odvětví, především strojírenství, elektrotechnika a hutnictví barevných kovů. Dochází k hromadné výstavbě bytů, která ovšem drasticky naruší historické jádro města, kde je původní zástavba nahrazena panelovými domy. Sídliště vznikají v 60.-80. letech 20. století zejména ve Starém Městě, v Boleticích nad Labem, ve Želenicích, v Bynově, na Březinách a v Novém městě.

Po sametové revoluci roku 1989 vešlo mnoho budov do rekonstrukce. Obnoven byl mimo jiné děčínský zámek. Velkou ranou pro město bylo omezení lehkého a strojírenského průmyslu, které způsobilo značnou nezaměstnanost, níž se město potýkalo ještě nedávno. Naproti tomu došlo k rozkvětu turistického ruchu. Stále více návštěvníků láká nedotčená krajina Českosaského Švýcarska.

1.3 Kulturní zázemí města

V této části bych ráda zmínila několik společenských institucí, které ve městě působí, neboť se domnívám, že kulturní zázemí je jedním z faktorů ovlivňujících postoj obyvatelů ke kultuře, potažmo i vzdělání, čímž sekundárně ovlivňuje i fungování knihovny.

1.3.1 Městské divadlo Děčín

Městské divadlo, jež nalezneme na levém břehu Labe ve čtvrti Podmokly, bylo založeno na počátku 20. století. Původně plnilo účely varieté, ale nový majitel G.F. Pilz rozšířil možnosti sálu přistavením jeviště a provaziště. A tak mohl městu vedle varieté nabídnout i činohry, opery, či projekce filmů.

Od roku 1990 tato programová pestrost mizí a divadlo se soustředí pouze na profesionální divadelní představení. V letech 1995-1998 prošla budova divadla rekonstrukcí, která ji mimo jiné obohatila o foyer a Komorní sál.

Dnes divadlo nabízí svým návštěvníkům divadelní představení (činohra, opera, opereta, balet), koncerty vážné hudby (komorní i symfonické) a výstavy v prostředí foyer.

1.3.2 Kino Sněžník

Přestože v 80. letech bylo v Děčíně provozováno celkem 7 kin, dnes mají obyvatelé možnost navštívit jen jedno. Kino Sněžník bylo založeno v roce 1945, kdy se svými 1021 sedadly patřilo mezi největší v republice. Jelikož technologie jde stále kupředu, bylo kino po dobu své existence již několikrát v rekonstrukci. Poslední proběhla po velkých povodních v roce 2002.

Smutným faktem je, že poslední dobou nabízí kino spíše mainstreamové komerční filmy a nevěnuje přílišnou pozornost menším projektům.

1.3.3 Oblastní muzeum v Děčíně

Oblastní muzeum v Děčíně začalo být budováno v roce 1945. Převzalo sbírky městských muzeí v Děčíně a Podmoklech, dále sbírky z Jílového a trosky sbírek z děčínského zámku. Od roku 1957 sídlí v bývalém loveckém dvoře. Ústav se specializuje na historii regionu, především pak na dějiny labské plavby. Jeho stálé

expozice jsou: Gotická plastika na Děčínsku, Město na louce, Ptactvo Děčínska, Procházka starým Děčínem.

1.3.4 Společenský dům Střelnice

Střelnice byla zbudována v 16. století pro účely střeleckého spolku. Její budova byla mnohokrát přestavovaná. A v průběhu let změnila i svou funkci. Od 2. poloviny 19. století je využívána k různým společenským a kulturním akcím a stává se nejvýznamnějším společenským centrem Děčína.

Poslední rekonstrukce proběhla v letech 1998 – 2001. Dnes provozuje Společenský dům soukromá firma. Pořádají se zde např. koncerty, či maturitní plesy.

1.3.5 Synagoga v Podmoklech

Roku 1907 byla pro židovskou obec v Podmoklech postavena synagoga v secesně maurském stylu. Jakoby zázrakem přežila tato nejseverněji položená synagoga v Čechách křišťálovou noc a období nacistické okupace. Pro její zachování musel osobně vystoupit nejeden podmokelský starosta. Po válce sloužila budova synagogy mnohým účelům, např. jako oblastní archiv. Až byla v roce 1994 vrácena Židovské obci Děčín a vstoupila do rekonstrukce.

Dnes obohacuje synagoga kulturní život města pořádáním koncertů, výstav a setkání.

2 Historie Městské knihovny v Děčíně

2.1 Stavba a počátky knihovny

Město Děčín provozovalo knihovnu již od roku 1912, kdy byla umístěna v suterénu chlapecké školy. Jelikož toto zázemí neodpovídalo a nedostačovalo instituci, zejména pak nesplňovalo podmínky knihovnického zákona z roku 1919, ve kterém je ustanoveno, že knihovna musí být umístěna ve vhodné důstojné místnosti, obsahovat minimálně 50 svazků a ročně pořídít dalších deset, rozhodla se Městská rada na svou dobu k poměrně modernímu řešení. Dne 6. dubna 1929 byla odhlasována stavba nové budovy, jež měla být navržena přímo pro účely knihovny. Ta byla součástí komplexu budov Městského úřadu, spořitelny a knihovny, projektovaného Podmokelským rodákem, současným vídeňským architektem Rudolfem Perthenem.

Stavbou byla pověřena firma Wenzel Lang a spol. Přestože práce probíhaly pouhý jeden rok od května 1930 do května 1931, podařilo se vybudovat knihovnu, která jen s drobnými úpravami slouží svému účelu dodnes. Interiéry knihovny popisuje Zuzana Vanžurová ve své práci *Knihovna v Děčíně – Podmoklech* takto: „*Již ve 30. letech patřila mezi nejkrásnější a nejmoderněji zařízené provinční knihovny. Veškerý nábytek byl navržen přesně podle návrhu architekta a splňoval nejenom podmínky účelnosti, ale působil i útulně, vkusně a pohodlně. Knihovna překvapovala svojí prostorností a vzdušností.*“ (Vančurová, 1994, s. 2)

Knihovna nabízela čtenářům půjčovnu, jež disponovala 19 875 svazky. Ovšem celý knižní fond byl čistě německý. Dále zahrnovala čítárnu, kde bylo k dispozici 121 titulů novin a časopisů a velký přednáškový sál. V jejích prostorách nalezlo útočiště také městské muzeum. Prvním ředitelem knihovny byl 1. června 1931 jmenován Emil Mander.

2.2 Knihovna po roce 1945

Válka napáchala mnoho škod. Jejímú běsnění a zmaru neunikla ani děčínská knihovna. Tak jako jinde, i zde Němci před ústupem divoce ničili veškeré spisy a dokumenty. Kvůli těmto smutným událostem nevíme téměř nic o chodu knihovny ve

30. a 40. letech. Nelze ovšem svalovat všechnu vinu na německé vojáky. Nenávist občanů k okupantům způsobila, že byly odstraněny i vzácné německy psané knihy.

Jak jsem již zmínila v předcházející kapitole, došlo ve válečném roce 1942 ke sloučení měst Děčín a Podmokly. Jelikož tento stav přetrval i po válce, fungovala knihovna od 25. září 1945 pod novým jménem Masarykova městská knihovna v Děčíně – Podmoklech. Přejmenování ovšem nebylo nejzásadnější změnou. Výrazně inovován musel být knižní fond, jelikož poválečná knihovna měla obsahovat díla českých autorů, nikoli německých, jak tomu bylo až do konce války. Základem nového fondu se staly svazky knihovny české menšiny, jež v Děčíně působila v předválečném období. Nutno poznamenat, že většina těchto knih přežila válku díky pardubickému knihovníkovi Zdeňku Vavříkovi, z jehož iniciativy byly dokumenty zakoupeny pardubickou, náhodskou a zlínskou knihovnou, čímž byly uchráněny před Němci a zkázou v podobě zplsnivění. Po roce 1945 byly knihy postupně vráceny děčínské knihovně. Původní poválečný fond tvořilo asi 3000 svazků, ale díky nespokojenosti knihovníků a velkému zájmu čtenářů počet knih rychle stoupal.

Následuje krásná, bohužel však krátká doba rozkvětu, kdy knihovna hraje roli hlavního kulturního činitele města. V jejích prostorách se odehrávají výstavy, přednášky či besedy se spisovateli. Pak ale přichází další, nejen pro knihovny, nýbrž pro kulturu a vzdělání celkově tragický rok 1949 a s ním očista knihoven. Zuzana Vanžurová ve své práci uvádí část textu zprávy o činnosti veřejných obecních knihoven za rok 1949 okresního knihovnického inspektora, kde stojí: „*V knihovnách byla provedena očista. Vyřazeny byly knihy politicky nevhodné, literárně bezcenné a zastaralé. Vyřazené knihy byly odevzdány na sběr papíru na vydání Jiráskových spisů. Většina knihoven má alespoň 20% naučné četby, z níž většinou jsou knihy politické a knihy o Sovětském svazu a jednak knihy zemědělské. Všechny knihovny zakoupily Stalinovy spisy.*“ (Vančurová, 1994, s.8)

2.3 Knihovna v 50. – 80. letech

Další velkou transformací prošly české knihovny v roce 1951, kdy ministerstvo informací a osvěty spolu s ministerstvem vnitra vydalo výnosem č.j.24.594/50.VIII/1 směrnice o zřízení lidových knihoven. Masarykova městská veřejná knihovna byla ustanovena Okresní lidovou knihovnou v Děčíně a byla k ní připojena doposud

samostatná Gottwaldova knihovna a pobočky ve Starém Městě, Chrochvicích, Oldřichově a v Bynově. Od této chvíle dohlíží děčínská knihovna na řádné doplňování knižních fondů a ideovou náplň všech místních lidových knihoven okresu Děčín.

Padesátá léta knihovny připomínají nedostatkem dokumentů válečné období. Nezachovalo se téměř nic, co by nás seznámilo s životem knihovny tohoto času. Víme jen, že se pokračovalo v pořádání besed a přednášek, čímž mimo jiné knihovna splňovala nařízení druhého knihovnického zákona z roku 1959, podle nějž se za poslání knihoven považuje výchova a vzdělávání socialistické mládeže.

V období šedesátých let začal znatelně upadat stav vesnických knihoven. Knihy nebyly dostatečně evidovány, mnohdy chyběly přírůstkové seznamy, dokonce ochrana knihovního fondu, hovorově řečeno, vážla. Proto bylo v roce 1968 rozhodnuto o přistoupení ke střediskovému systému. Jak lze s odstupem času pozorovat, nešlo o úkol jednoduchý. Trvalo celých deset let, než byly do střediska zapojeny všechny knihovny na Děčínsku. Funkci střediskové knihovny plnila přirozeně Okresní lidová knihovna v Děčíně, která nyní začala nakupovat a jednotně zpracovávat knihy pro všechny Městské a místní knihovny v okrese. V roce 1975 bylo v za přepážkou v hlavní půjčovně zřízeno politické oddělení a studovna. Také zde vzniká pobočka České hudební mládeže. O tři roky později udělalo jak knihovníkům, tak občanům velkou radost otevření nového dětského oddělení.

Začátkem 80. let byl v okrese Děčín na základě rozhodnutí rady Sč KNV č.453/83 zaveden celookresní centralizovaný systém knihovnických služeb (CCSKS). *„Důvodem zavedení tohoto systému byla snaha stále zlepšovat podmínky pro činnost knihoven především na venkově, zajistit rovnoměrný nákup nových knih (případně dodávání souborů knih do malých knihoven), postupné vybavování knihoven knihovnickým nábytkem a zkvalitnění metodického působení.“* (Vančurová, 1994, s. 22) Z tohoto důvodu byly do Okresní knihovny centralizovány veškeré finanční prostředky knihoven.

2.4 Knihovna po roce 1989

V předrevolučním roce bylo děčínské knihovně vyhrazeno nové místo pro bibliograficko-informační službu. Po politických změnách koncem 80. let knihovna již jen vzkvétá. V roce 1991 byly zakoupeny první počítače a knihy se začaly

zpracovávat pomocí automatizovaného knihovnického softwaru MAKŠ. Jelikož nejde o integrovaný systém, mohli knihovníci informace o dokumentech pouze vypracovávat a vyhledávat. Na konci 90. let přichází instituce vlivem transformace sítě veřejných knihoven o úřad okresní knihovny a stává se z ní knihovna městská s regionální funkcí. Tato změna přinesla samostatnost i knihovnám, které o ní nestály. Proto dodnes děčínská knihovna vyřizuje na základě domluvy akvizici a zpracování dokumentů i jiným městským a obecním knihovnám (př. Městská knihovna Benešov), které samozřejmě nákup uhradí vlastními prostředky.

Od března roku 1996 používala knihovna automatizovaný systém LANius, díky kterému mohl být v roce 1997 spuštěn na dětském oddělení automatizovaný výpůjční systém (na hlavní půjčovně o dva roky později). Téhož roku byl počítačovou firmou Space zaveden internet. Systém LANius fungoval v knihovně až do roku 2004, kdy byl nahrazen knihovnickým programem Clavius, jehož služby využívá knihovna dodnes.

Rok 1997 se nesl v duchu velkého stěhování. Dětské oddělení získalo prostory původní spořitelny a jeho místo obsadila studovna, která nyní spravuje i bibliograficko-informační služby. Zatím poslední rekonstrukce proběhla v roce 2006 a týkala se celkové fasády budovy, výměny oken a položení dlažby na podlahu v hlavní půjčovně.

V závěru první části mé práce zabývající se historickým vývojem přikládám seznam mužů a žen, kteří se vystřídali na postu ředitele knihovny.

- Emil Mauder 1931 – ?
- František Zeman 1945 – 1946
- Vladimír Vokolek 1946 – 1949
- Karel Egem 1949 – 1954
- Jiří Frey 1954 – 1964
- Hana Ledinská 1965 – 1965
- Ladislav Zoubek st. 1965 – 1970
- František Lochovský 1971 – 1975
- Eva Gottwaldová 1975 – 1978
- Danuše Schwarzová 1979 – 1981
- Květa Bílková 1981 – 1987
- Ladislav Zoubek ml. 1987 – dosud

3 Současný stav Městské knihovny v Děčíně

3.1 Zázemí Městské knihovny v Děčíně

Městská knihovna stojí u Mírového náměstí v Raisově ulici čp. 3, v městské části Děčín IV – Podmokly, na levém břehu Labe. Hlavním vchodem se vstupuje do přízemí, kde se nalézá hlavní půjčovna, dále pak studovna a oddělení pro dětské čtenáře, které zde mají i svůj sklad. V prvním patře je umístěna kancelář ředitele, úsek regionálních služeb, ekonomické a hudební oddělení. Také zde leží Malý sál s kapacitou 50 míst. Velký sál, který je schopen pojmout až 120 lidí, je umístěn ve druhém patře. Pracoviště akvizice a IT se nachází v suterénu, kde lze najít také sklad oddělení pro dospělé. Sklad hudebního oddělení, je situován na půdě spolu s archivem novin, kde je vždy po dobu tří let schraňováno osm druhů denního tisku a pět let stará vydání Děčínského deníku a regionálního týdeníku Princip.

Vzdělávací centrum, které knihovna též spravuje, sídlí v protější budově v Divišově ulici čp. 8. Dále pod knihovnu spadá osm městských poboček a vysokoškolská knihovna detašovaného pracoviště ČVUT v Praze.

3.2 Zařízení Městské knihovny v Děčíně

Samotná městská knihovna, myšleno bez poboček, sídlí v jedné budově o celkové rozloze přibližně 1 400m². Oddělení s volným výběrem jsou vybaveny dřevěnými regály, výpůjčními pulty, stoly a židlemi.

Knihovna vlastní zhruba 40 počítačů, které fungují na operačním systému Microsoft Windows. S výjimkou studovny, kde je na počítačích pro uživatele nainstalován operační systém Linux. Zaměstnanci i uživatelé pracují se svobodným softwarem v podobě OpenOffice. Jde o kancelářský balík zahrnující textový a tabulkový procesor, prezenční nástroj a grafický editor. Všechny počítače mají připojení na internet.

Dále má knihovna k dispozici kopírovací stroj a několik tiskáren. Pro účely přednášek, seminářů a dalších akcí konaných ve velkém sále, disponuje knihovna diaprojektorem, velkoformátovou televizí, ozvučovacím a reprodukčním zařízením.

Knihovna též vlastní jeden automobil, jenž využívá převážně pro rozvoz knih do regionálních knihoven.

3.3 Čtenáři Městské knihovny v Děčíně

Ke dni 31.12. 2010 bylo v knihovně registrováno 5 248 čtenářů. Z tohoto počtu 964 uživatelů byli mladiství do 15 let. Během loňského roku navštívilo knihovnu celkem 103 409 návštěvníků, z toho 85 143 čtenářů navštívilo knihovnu osobně a 18 266 využilo on-line poskytovaných služeb.

3.4 Organizační struktura knihovny

Městská knihovna v Děčíně má právní formu příspěvkové organizace, jejímž zřizovatelem je město Děčín. Současným ředitelem je od roku 1987 Ladislav Zoubek ml. Knihovna sestává z pěti oddělení.

3.4.1 Ekonomické oddělení

Toto oddělení se zabývá ekonomickou stránkou organizace. Vede finanční agendu a stará se o hospodaření s penězi tak, aby knihovna byla schopna za přidělené finance obstarat nákup nových svazků, zajistit počítačovou podporu a udržovat budovu v chodu, popř. uhradit drobné opravy. Také má na starost řidiče a rozvoz knih (speciální služba poskytovaná některým menším městským a obcím knihovnám). Současnou vedoucí ekonomického oddělení je paní Hana Jirmusová.

3.4.2 Úsek služeb veřejnosti

Tento úsek zahrnuje veškerá oddělení pracující s veřejností, jako je např. hlavní půjčovna, dětské oddělení, či studovna. Jeho vedoucí je Věra Bunganičová, do jejíž kompetence spadá běžný chod těchto oddělení, tedy např. výpůjčky, ale také pořádání akcí pro veřejnost, ať už máme na mysli literární či cestopisné besedy, projekty knihovny pro dětské čtenáře nebo přednášky pro školáky.

3.4.3 Úsek doplňování a zpracování knihovního fondu

Úsek, jehož vedení má na starost Mgr. Jana Zoubková zajišťuje výběr a nákup nových svazků, jejich katalogizaci, jmenné i věcné zpracování. Tento úsek se zabývá akvizicí pouze pro Městskou knihovnu a její pobočky.

3.4.4 Úsek regionálních služeb

Úsek regionálních služeb poskytuje některé služby veřejným knihovnám regionu. Jedná se především o nákup, zpracování a elektronickou evidenci knih. Dále jim pomáhá s aktualizací a revizí knihovních fondů, zaškoluje nové knihovníky a zpracovává roční statistické výkazy. Oddělení je rozděleno na dvě pracoviště. Krom kanceláře pracující v budově Městské knihovny, funguje ještě detašované pracoviště ve Varnsdorfu, které obsluhuje severní část regionu a šluknovský výběžek. O tento úsek se momentálně stará Zdeněk Hulbach.

3.4.5 Úsek vzdělávání

V roce 2008 přešlo pod knihovnu dříve samostatné vzdělávací centrum. Jeho úkolem je pořádání vzdělávacích kurzů v oblastech počítačové gramotnosti, cizích jazyků a umění. Jeho vedoucí je Zdenka Votápková.

3.5 *Financování knihovny*

Městská knihovna v Děčíně je příspěvkovou organizací. Na jejím financování se podílí město Děčín a Ústecký kraj.

Nejvyšší částku, kterou dostává knihovna od města, využívá na platy zaměstnanců, nákup knihovního fondu pro sebe a své pobočky. Dále na zaplacení energií a pronájmy některých poboček, jejichž budovy jsou v soukromém vlastnictví.

Peníze z rozpočtu Ústeckého kraje hradí pouze fungování úseku regionálních služeb. Díky jejich podpoře mohou knihovny pracovat s výměnnými soubory.

Obce s menšími veřejnými knihovnami, kterým vyřizuje akvizici, poskytují děčínské městské knihovně finance na nákup fondu, ze kterých si odečítá zhruba pět procent na zpracování.

Vlastní příjmy plynou knihovně za registrace čtenářů a jejich případné pokuty za zpozdné. Dále vydělává knihovna pronajímáním sálů pro různé příležitosti a vzdělávacími kurzy, které si účastníci financují sami.

3.6 Knihovní fond

Knihovní fond je budován a soustavně rozšiřován od založení knihovny v roce 1931. Původně obsahoval svazky výhradně německé, což se změnilo po druhé světové válce, kdy se začal budovat fond literatury české. Knihovna nabyla v krátkém období velké množství nových svazků. Mnoho z nich však bylo z politických důvodů staženo z regálů a odstraněno po roce 1949, kdy je nahradily publikace psané v duchu socialismu. Poslední velkou změnou prošel knihovní fond po roce 1989, kdy byly eliminovány zastaralé tituly minulého režimu a zadostiučinění se dostalo autorům dříve zakázaným. Dnes je fond neustále doplňován novými jednotkami, které pečlivě vybírá zaměstnankyně akvizičního oddělení.

3.6.1 Stav knihovního fondu

Knihovní jednotky celkem: 300 964

- naučná literatura – 123 508
- krásná literatura – 158 289
- tištěné hudebniny – 375
- zvukové – 18 054

Počet exemplářů titulů docházejících periodik: 295

Počet knihovních jednotek ve volném výběru: 185 000

Přírůstky: 5 873

Úbytky: 4 239

3.6.2 Akvizice

Akvizicí myslíme rozšiřování knihovního fondu. Každý rok je nakoupeno přibližně tolik knih, kolik je vyřazeno. Tím se knihovny snaží, aby čtenáři ve volném výběru nalézali nové zajímavé tituly. V děčínské městské knihovně má akvizici na starosti Mgr. Jana Zoubková, která denně sleduje knižní trh. Ke svému pátrání využívá server Literárních novin <http://www.literarky.cz>, kde se dočítá o nově vyšlých titulech. Další informace čerpá navštěvováním každoročně pořádaných akvizičních seminářů, které se konají na různých místech České republiky. Poslední dva proběhly ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a v Národní Technické knihovně v Praze, takže se pracovníci také seznámili s našimi nejnovějšími moderními knihovnami.

Nákup nových knih pak obstarává převážně v Děčínském knihkupectví. Výhodou takového postupu je, že si výtisk může osobně prohlédnout a také případné problémy se lépe řeší osobně, nežli telefonicky či elektronickou poštou. Pravdou sice zůstává, že její styl nákupu není finančně výhodný, neboť objednávky přímo u distributorů či nakladatelů vycházejí levněji. Na druhé straně díky dobrým vztahům s knihovnou majitelé knihkupectví sponzorují akce dětského oddělení, např. dodáním knih, které děti mohou vyhrát v různých soutěžích.

Pro nákup přes internet si po mnoha zkušenostech s různými prodejci, zvolila internetové knihkupectví Kosmas. Na rozdíl od jiných, v tomto knihkupectví si může být vždy jistá, že nabízená kniha je opravdu dostupná, vyřízení a doručení objednávky rychlé. Další výhodou prodejce Kosmas je široké spektrum nabídky, díky němuž je zde možné sehnat i díla vyšlá omezeným nákladem v malých nakladatelstvích, která se na pult Děčínského knihkupectví vůbec nemusejí dostat.

Darem získává knihovna svazky jen výjimečně. Pro příklad uveďme rok 2005, kdy bylo v Děčíně zrušeno Okresní pedagogické středisko, které knihovně darovalo dokumenty z oblasti pedagogiky, psychologie apod.

3.6.3 Zpracování knihovního fondu

V roce 1996 začala knihovna využívat možnost počítačového zpracování knihovních jednotek pomocí automatizovaného knihovnického systému LANius, se kterým pracovala až do roku 2004, kdy přešla na modernější integrovaný knihovní

system Clavius (viz. níže). S příchodem počítačů došlo ke změně signatur a přírůstkových čísel, která jsou dnes dokumentům udělována přímo automatizovaným systémem.

Při katalogizaci se dbá na mezinárodní normy, standardy a pravidla AACR2. Většinu záznamů, ale knihovnice stahují pomocí sdílené katalogizace ze Souborného katalogu ČR, spravovaného Národní knihovnou. Knihovnice samy většinou doplňují pouze věcný popis v podobě klíčových slov. Výstup zkatalogizovaného dokumentu si může uživatel katalogu prohlédnout v podobě klasického katalogizačního lístku, či ve formátu MARC 21 a UNIMARC.

Po uložení do systému a přidělení signatury, je kniha zabalena a zařazena do volného výběru.

3.6.4 Organizace knihovního fondu

Knihovní fond je roztríděn podle čtyř základních skupin na:

- naučnou literaturu pro dospělé
- beletrii pro dospělé
- naučnou literaturu pro děti
- beletrii pro děti

Bližší roztrídění a organizaci knihovního fondu popisují zvlášť u jednotlivých oddělení v níže uvedené kapitole.

Součástí tvorby fondu knihoven je také vyřazování knih. Běžně se stahují knihy opotřebované, s chybějícími stránkami či poničené (polité, popsané). Někdy se může stát, že knihu napadne plíseň. Takový svazek by měl být okamžitě vyloučen, stejně jako knihy svým obsahem zastaralé. Nejrychleji ztrácejí na aktuálnosti publikace technického charakteru. Proto jsou často inovovány např. svazky pojednávající o počítačové technologii. Dále se odepisují jednotky, u nichž se zjistí duplicita nebo jsou ztraceny čtenáři. V takovém případě by měl čtenář buď dokument nahradit nebo zaplatit paušální poplatek. Pokud ovšem hodnota ztraceného dokumentu zjevně převyšuje paušální částku, má knihovna právo žádat krom paušálního poplatku ještě převyšující škodu.

Ačkoli nejde o přímo dané pravidlo, většinou se nevyřazují výtisky s regionální tematikou, encyklopedie a příručky. Také základní díla světové a české

literatury zůstávají v regálech, dokud nejsou opotřebované. Přičemž dojde-li k jejich vyloučení, bývají, je-li to možné, zakoupeny v novém vydání.

Samotné odpisy provádí úsek regionálních služeb na základě podkladů od knihovníků, které musí obsahovat přírůstkové číslo knihy, jméno autora, název, tematickou skupinu a cenu knihy.

3.6.5 Ochrana knihovního fondu

Knihovna využívá radiofrekvenční bezpečnostní systém Dialog, který byl instalován pro ochranu knihovního fondu hlavní půjčovny v roce 2001. Ostatní oddělení prozatím bezpečnostním zařízením opatřeny nejsou.

3.7 *Automatizovaný knihovní systém*

Jak jsem již zmínila výše, v letech 1996 – 2004 používala Městská knihovna v Děčíně integrovaný knihovní systém LANius, který vyvinula firma LANius s.r.o v úzkém kontaktu s Městskou knihovnou Tábor. Díky této spolupráci a testování v táborské knihovně, se podařilo vyvinout soubor programů, který je schopen obsáhnout základní i některé speciální pracovní činnosti, běžně vykonávané ve veřejných knihovnách.

Různé programy, ze kterých se systém skládá, nazýváme moduly. Každý z těchto modulů lze používat samostatně pro danou činnost, zároveň však všechny pracují nad společnou datovou základnou a jsou tak propojeny. Tím pádem se např. změna dat v daném modulu projeví na příslušných místech dalších modulů. Využívání automatizovaného systému se stává běžnou záležitostí. Je velmi praktické, neboť značně zjednodušuje a zrychluje práci zaměstnanců.

Dnes se systém LANius již nevyvíjí. Práce na něm byly ukončeny v roce 2008. Mnoho knihoven jej proto nahrazuje novým systémem Clavius. Jednou z nich je právě Městská knihovna v Děčíně.

Clavius je moderní systém, který vyvíjí firma LANius od roku 1998 dodnes. Cílem projektu je zdokonalit programy tak, aby lépe splňovaly požadavky pracovníků knihovny. Systém má neomezenou délku vstupních polí všech údajů, stejně jako celkovou délku záznamu. Veškeré druhy dokumentů lze ukládat do společné báze a je zde možná spolupráce s aplikacemi kancelářského softwaru MS

Office. Pracovníci mohou zasílat oznámení pomocí elektronické pošty přímo ze systému a využívat technologie čárových kódů, kterými jsou vybaveny veškeré exempláře, což vede ke snadné manipulaci s dokumenty.

Katalogizaci usnadňují desítky předdefinovaných šablon vstupních i výstupních formulářů s možností úpravy, stejně jako fakt, že systém podporuje hlavní knihovnické standardy. Data ukládá ve formátu UNIMARC nebo MARC 21, přičemž používá katalogizační pravidla AACR2 a zobrazení bibliografických výstupů podle norem ISBD. Autoritní záznamy jsou ukládány v mezinárodním výměnném formátu UNIMARC/Authority. K dispozici jsou režimy pro katalogizaci monografií, AV médií, hudebnin, periodik, analytického popisu článků periodik, atd. Každé pole obsahuje odbornou nápovědu včetně příkladů a mezi jednotlivými záznamy lze vytvářet vazby. Např. svazkové údaje, u kterých je větší množství exemplářů, je možné snadno kopírovat. Navíc kdykoli během katalogizace lze zobrazit bibliografický zápis ISBD ve formě katalogizačního lístku, což může případně pomoci katalogizačním pracovníkům v zorientování. Systém sám přiděluje novým knihovním jednotkám přírůstková čísla a vede také režim úbytky, usnadňující odpisy dokumentů. Samozřejmě nechybí možnost sdílené katalogizace ze Souborného katalogu ČR či z jiných knihoven využívajících systém Clavius.

Jako součást systému nabízí Clavius program pro nákup fondu, kde lze nadefinovat odběratele, dodavatele a rozpočty jednotlivých oddělení. Dále se vyberou tituly a režim vytiskne objednávky nebo zašle elektronickou poštou požadavek. Pak sleduje lhůty plnění objednávek pro případné urgencye. Této možnosti však zaměstnankyně akvizičního oddělení děčínské knihovny nevyužívá a nákup knih si vyřizuje sama.

Systém přirozeně zahrnuje i modul pro vyhledávání v podobě OPACu (Online Public Access Catalog). Uživatel zde může vyhledávat publikace pomocí základních údajů jako je název díla, či jméno autora nebo má možnost využít kombinovaného vyhledávání podle všech uložených údajů sestavením dotazu pomocí logických operátorů. Uživatel také může předem vymezit druh dokumentu, na který se jeho dotaz vztahuje. V případě, že si čtenář nedokáže vybavit jméno autora či správný termín, má k dispozici slovník autorů a tezaurus. Nalezené výsledky se zobrazují v přehledových tabulkách, kde si lze libovolný počet označit, popř. exportovat do souborů HTML, ISO a XML.

Pomocí on-line katalogu může čtenář provádět i rezervace dokumentů a prodlužovat své výpůjčky.

Pro potřeby personálu knihovny slouží modul výpůjční, který plně využívá technologie čárových kódů. Zaměstnanci v něm vedou evidenci čtenářů, poplatků, absenčních i prezenčních výpůjček, prolongací a rezervací. V systému jsou zaznamenány i upomínky, jež lze odesílat elektronickou poštou. Autoři systému Clavius nezapomněli ani na meziknihovní výpůjční služby, jejichž evidenci vede knihovna též ve výpůjčním modulu. Je-li to nutné, mohou knihovníci ze systému zjistit, kdo měl kdy daný dokument půjčen, či kolikrát již daný čtenář platil pokutu za zpoždění. Z modulu lze také čerpat statistické údaje a pozorovat o jaké tituly je největší zájem.

Městská knihovna v Děčíně provozuje pro menší veřejné knihovny výměnné soubory. Jde o službu, kdy knihovna obdrží několik publikací na dobu určitou, která když vyprší, putuje fond zase do jiné knihovny. Tyto svazky jsou vedeny ve speciálním modulu, integrovaného do modulu výpůjčního a je v něm možné rezervovat určitý dokument pro konkrétní knihovnu a snadno převádět jednotku z jedné knihovny do druhé.

Snadnou obsluhu studovny obstarává modul evidence přístupu čtenářů na internet, díky němuž má knihovnice přehled o uživateli a jejich času stráveném na internetu. Může též provádět rezervace počítačů a vypočítat poplatky. I tento modul vykazuje statistiky využití služeb.

Jsou-li veškeré knihovní jednotky zaznamenány v automatizovaném systému, lze díky čárovým kódům poměrně snadno a rychle provést revizi knihovního fondu. Revizí myslíme kontrolu, jejímž výsledkem je seznam postrádajících knih. Přestože děčínská knihovna tuto možnost má, zatím ji nevyužila.

Touto dobou řeší knihovna téma vyhledávání na serverech Z39.50 client, které by ráda využívala. Jde o možnost přebírání bibliografických a autoritních záznamů do katalogizace ze všech knihoven, ve kterých je Z39.50 client integrován do systému.

3.8 Otevírací doba

Hlavní půjčovna a studovna:

Pondělí	9.00 – 18.00
Úterý	9.00 – 18.00
Středa	12.00 – 18.00
Čtvrtek	9.00 – 18.00
Pátek	9.00 – 18.00
Sobota	9.00 – 13.00

Dětské oddělení:

Pondělí	zavřeno	12.00 – 17.00
Úterý	9.00-11.00	12.00 – 17.00
Středa	zavřeno	12.00 – 17.00
Čtvrtek	9.00-11.00	12.00 – 17.00
Pátek	zavřeno	12.00 – 16.00

Hudební oddělení:

Pondělí	9.00 – 12.00	13.00 – 18.00
Úterý	9.00 – 12.00	13.00 – 18.00
Čtvrtek	9.00 – 12.00	13.00 – 18.00
Pátek	9.00 – 12.00	13.00 – 18.00

3.9 Pobočky Městské knihovny v Děčíně

Registrovaní čtenáři mají ve městě k dispozici osm poboček knihovny, s různou otevírací dobou a možností objednání a dovozu dokumentu z jiné pobočky.

3.9.1 Pobočka Boletice

Sídlo: Vítězství 412, Děčín XXXII – Boletice nad Labem

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 23 845

Registrovaní uživatelé: 433

Otevírací doba:

Pondělí	9.00 – 12.00	13.00 – 17.30
Úterý	zavřeno	13.00 – 17.30
Čtvrtek	9.00 – 12.00	13.00 – 17.30

3.9.2 Pobočka Děčín I

Sídlo: Tyršova 1, Děčín I - Děčín

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 18 448

Registrovaní uživatelé: 442

Otevírací doba:

Pondělí	9.00 – 12.00	13.00 – 18.00
Úterý	zavřeno	13.00 – 18.00
Čtvrtek	9.00 – 12.00	13.00 – 18.00

3.9.3 Pobočka Staré Město

Sídlo: Březová 25, Děčín III – Staré Město

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 7 788

Registrovaní uživatelé: 87

Otevírací doba:

Pondělí	9.00 – 12.00	13.00 – 17.30
Středa	zavřeno	13.00 – 17.30
Pátek	zavřeno	zavřeno

3.9.4 Pobočka Želenice

Sídlo: Školní 5, Děčín VI - Letná

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 8 510

Registrovaní uživatelé: 128

Otevírací doba:

Úterý	zavřeno	13.00 – 17.30
Čtvrtek	10.00 – 12.00	13.00 – 17.30

3.9.5 Pobočka Bynov

Sídlo: Jindřichova 337, Děčín IX - Bynov

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 9 491

Registrovaní uživatelé: 208

Otevírací doba:

Pondělí	10.00 – 12.00	13.00 – 17.30
Úterý	zavřeno	13.00 – 17.30
Čtvrtek	10.00 – 12.00	13.00 – 17.30

3.9.6 Pobočka Březiny

Sídlo: Březiny 590, Děčín XXVII - Březiny

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 7 952

Registrovaní uživatelé: 111

Otevírací doba:

Pondělí	10.00 – 12.00	13.00 – 17.30
Čtvrtek	10.00 – 12.00	13.00 – 17.30

3.9.7 Pobočka Bělá

Sídlo: Saská 34, Děčín X - Bělá

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 4 416

Registrovaní uživatelé: 45

Otevírací doba:

Středa	13.00 – 17.30
--------	---------------

3.9.8 Pobočka Dolní Žleb

Sídlo: Dolní Žleb 131, Děčín XIV – Dolní Žleb

Počet zaměstnanců: 1

Počet svazků: 951

Registrovaní uživatelé: 16

Otevírací doba:

Čtvrtek	17.00 – 18.00
---------	---------------

Následujících několik řádků bych ráda věnovala Vysokoškolské knihovně detašovaného pracoviště Českého vysokého učení technického (dále jen ČVUT) v Děčíně. Přestože se může na první pohled zdát, že jde o odchýlení se od tématu Městské knihovny, není tomu tak. Od roku 1995 funguje v Děčíně detašované pracoviště ČVUT. Studenti zde mohou navštěvovat fakultu dopravní či jaderně a fyzikálně inženýrskou. Jelikož žádná vysoká škola se neobejde bez knihovny, může se i Děčín pyšnit vysokoškolskou knihovnou. A ne ledajakou. Jedná se totiž o opravdovou kuriozitu českého knihovnictví neb tato knihovna spadá jak pod správu fakulty, tak pod Městskou knihovnu. To je důvod, proč jsem pojednání o ní zařadila pod pobočky Městské knihovny, ovšem jelikož jde o skutečnou raritu, rozhodla jsem se zabývat tímto pracovištěm o něco podrobněji.

3.9.9 Vysokoškolská knihovna detašovaného pracoviště ČVUT

Vysokoškolská knihovna detašovaného pracoviště ČVUT sídlí v Pohraniční ulici čp. 1, v areálu vysoké školy. Personál tvoří jedna knihovnice, Helena Řeháková, jejíž plat hradí z poloviny jaderná a fyzikálně inženýrská fakulta a z druhé knihovna. Knihovní fond se skládá z naučné literatury převážně technického, počítačového, právního a jazykového zaměření, dále ze skript a samozřejmě jsou zde uchovávány i bakalářské práce (obě fakulty umožňují pouze bakalářské studium). Tomuto

zaměření odpovídá i akvizice dokumentů, jíž provádí knihovnice převážně na základě domluvy s vyučujícími a s žáky. Obě strany mají tak možnost rozšiřovat knihovní fond skutečně potřebnými svazky a nedochází pouze k bezduchému výběru z nových titulů. Nákup hradí z větší části městská knihovna, která jej financuje přibližně ze 70%. Darem získává knihovna svazky jen zřídka. V roce 2010 disponovala knihovna 10 405 svazky, z toho 7 056 činili knihy a 3 349 periodika.

Knihovnu tvoří jedna místnost o celkové rozloze 60m² s 23 regály z kovu a dřevotřísky, na nichž jsou uloženy svazky roztríděné oborově. Dále pak studovna o velikosti 20m², která se nachází ve vedlejší místnosti a obsahuje další dva regály a stoly s přípojkami na internet a potřebný počet zásuvek. Zatímco tento nábytek patří městské knihovně, technické vybavení zajišťuje vysoká škola. Počítače tak nejsou součástí knihovny, ale nalézají se v tzv. počítačových laboratořích. Díky této skutečnosti jsou vybaveny lepším softwarem, než-li v městské knihovně a studenti tak mohou plně využívat např. sady Microsoft Office.

Z počátku svého fungování používala knihovna automatizovaný knihovnický systém LANius, později však, stejně jako knihovna městská, přešla na systém Clavius. Prodlužování výpůjček i další komunikace mezi knihovníkem a uživateli může probíhat pomocí elektronické pošty či telefonicky. Svým uživatelům poskytuje meziknihovní výpůjční službu a studentům závěrečných ročníků nabízí pomocnou ruku při citování zdrojů bakalářských prací. Jelikož se knihovna nachází v prostorách školy, je zde možnost využití sítě wifi a připojení na internet přes vlastní notebook. Snad poslední zvláštností této knihovny je fakt, že vybraná učební skripta, si zde lze nejen půjčit, ale i zakoupit.

V současné době je v knihovně zaregistrováno 219 čtenářů.

Otevírací doba:

Pondělí	9.00 – 11.00	12.00 – 15.30
Úterý	9.00 – 11.00	12.00 – 15.30
Středa	9.00 – 11.00	12.00 – 15.30
Čtvrtek	9.00 – 11.00	12.00 – 15.30

3.9.10 Regionální knihovny

Jak jsem již zmínila výše, knihovna se také zabývá akvizicí a zpracováním nových svazků pro některé menší městské a obecní knihovny. Vše probíhá na základě uzavřených smluv. Přičemž veškerý nákup je financován z rozpočtu regionálních knihoven a Městská knihovna v Děčíně jej pouze realizuje. Jedná se celkem o 42 institucí.

4 Jednotlivá oddělení Městské knihovny v Děčíně

4.1 Hlavní půjčovna

Hlavní půjčovna, neboli oddělení pro dospělé, zaměstnávající celkem pět pracovníků, má nejobsáhlejší knihovní fond.

Knihovní fond je rozdělen na beletrii a naučnou literaturu. Přičemž beletrie je dále řazena abecedně podle příjmení autora a naučná literatura dle číselných znaků Mezinárodního desetinného třídění (dále MDT). MDT je univerzální klasifikační systém. Slouží k indexování i vyhledávání. Jde o hierarchické třídění, dělící odbornou literaturu podle vědních oborů na 10 základních skupin, přičemž každá funguje pod jedním číslem od 0 po 9. Jde o tyto obory:

- 0 – všeobecnosti
- 1 – filosofie, psychologie, logika, morálka
- 2 – náboženství, mytologie
- 3 – společenské vědy
- 4 – není obsazena
- 5 – přírodní vědy
- 6 – užité vědy
- 7 – umění, hry, sport
- 8 – jazykověda, literatura
- 9 – vlastivěda, zeměpis, životopisy, dějiny

Obsah knihy se upřesňuje přidáním dalších číslic. Jelikož knihovníci nepředpokládají, že se čtenáři orientují v desetinném třídění, je u sekce s naučnou literaturou vyvěšen seznam s výše rozepsaným dělením.

Pro nejpopulárnější žánry vyčlenila knihovna zvláštní regály. Oblíbeností se tak mohou pyšnit romány pro ženy, detektivní, historické, válečné a dobrodružné romány, stejně jako literatura science fiction a díla humoristická. Pro přehlednost je zvlášť také poezie, divadelní hry a cizojazyčné texty, nejvíce v anglickém ale také německém, francouzském, španělském a ruském jazyce.

Oddělení poskytuje veškeré klasické služby. Registrují se zde čtenáři, prostřednictvím automatizovaného výpůjčního systému probíhají prezenční i absenční výpůjčky beletristických i odborných knih, časopisů a ostatních informačních dokumentů (např. magnetofonových kazet s jazykovými kurzy). Uživatelé si mohou dokumenty o něž mají zájem zamluvit, popř. prodloužit knihy již půjčené buď osobně nebo elektronicky přes internet. V případě, že čtenář projeví zájem o dokument, jenž knihovna nevlastní, může využít meziknihovní výpůjční službu. Za třicetikorunový poplatek mu pak knihovna zajistí doručení knihy z jiné její pobočky nebo z jiné městské či obecní knihovny.

Čtenáři mohou vyhledávat publikace pomocí elektronického on-line katalogu. Také mají přístup na internet s možností barevného tisku. Vytisknuté dokumenty lze laminovat do průhledné folie od formátu A4 až po drobné vizitky.

Na hlavní půjčovně jsou čtenářům také poskytovány referenční služby, což znamená, že knihovníci jsou schopni zodpovědět dotazy uživatelů, popř. je odkážou na vhodný pramen, kde hledané informace získají. Prakticky to znamená, že knihovna poskytuje informace faktografické a bibliografické. V případě, že čtenáři nestačí ústní bibliografická informace, může požádat o vypracování bibliografického soupisu, tedy seznamu literatury odpovídající žadatelovým potřebám. Jedná se ovšem o placenou službu.

Čtenáři se zde také mohou poradit ohledně správného citování použité literatury. Nutno podotknout, že tuto službu skoro nikdo nevyhledává, neboť citování je problémem především vysokoškolských studentů, v Děčíně konkrétně studentů detašovaného pracoviště ČVUT a ti mají možnost jej řešit s knihovnicí přímo v prostorách školy.

V tomto oddělení se nachází také čítárna denního tisku a časopisů. Loňské výtisky se půjčují absenčně na měsíc. Pokud časopis vyšel daný rok, ale minulý měsíc, může si jej čtenář půjčit na týden. Jde-li ale o aktuální číslo, je výpůjčka možná jen prezenčně.

Během roku knihovnice z hlavní půjčovny prezentují studentům středních škol lekce knihovnicko-bibliografické gramotnosti. Konání akce se orientuje především podle potřeb škol na základě ústní domluvy. Pracovnice provede studenty knihovnou, aby se orientovali v jejích prostorách. Poté je seznámí s knihovním fondem, jeho organizací, Mezinárodním desetinným tříděním a podmínkami

půjčování dokumentů. Ukáže jim přístup na internet a děti se naučí pracovat s katalogem.

Pro zájemce pořádá knihovna literární soutěž zaměřenou na poezii. Jde o cenu Vladimíra Vokolka, kterou každoročně uděluje knihovna mladým básníkům. Své dílo může přihlásit kdokoli ve věku od 15 do 35 let, přičemž jsou účastníci rozděleni do tří věkových kategorií.

4.2 Dětské oddělení

Jak jsem již uvedla výše, od roku 1997 funguje dětské oddělení v prostorách bývalé spořitelny. Díky tomu má svůj vlastní vchod z Mírového náměstí. Když projdeme těmito dveřmi, spatříme po levé ruce malou výstavní síň, sloužící k předvádění drobných projektů, převážně regionálního významu (např. fotografie k výročí základních škol, výstava dětských prací atd.). O pár kroků dále se nachází velká místnost s regály plnými dětské literatury a výpůjčním pultem po pravé ruce.

Oddělení zaměstnává na plný úvazek pouze jednu pracovníci, paní Evu Kubšovou a o druhou, paní Janu Plešákovou se dělí s úsekem katalogizace.

Knihovní fond se skládá převážně z beletrie, dělené na knihy pro mladší a starší čtenáře. Za mladší jsou pak považovány děti od šesti do devíti let, za starší mládež ve věku od deseti do patnácti let. Knihy jsou v regálech řazeny abecedně dle příjmení autora. Dále se děti mohou při hledání orientovat pomocí barevných štítků. Skrze pět barev odlišují knihovnice nejpopulárnější žánry. Pod červenými štítky nalezneme pohádky, zelená značí literaturu dobrodružnou, žlutá pak science fiction. Poněkud zvláštní se může zdát přidělení černé barvy dívčím románům, ale děvčata si s tím určitě hlavu nelámou. Poslední, modrá barva, upozorňuje na příběhy pro začínající čtenáře. Jeden zvláštní regál, kde jsou publikace opět řazeny abecedně, je věnován pověstem, poezii a komiksům. Nejmenší čtenáři či spíše jejich maminky zde mají k dispozici také několik lepoprel. Jeden kout s několika regály okupují periodika. Knihovna pravidelně odebírá nová čísla nejpopulárnějších seriálů, jimiž jsou pro děti časopisy *Dívka*, *Abc*, *Čtyřlístek*, *Mateřídouška*, *Sluníčko* a *Kačer Donald*. Pro starší čtenáře, kteří již projevují zájem o znalosti z různých oblastí vědy, poskytuje oddělení literaturu naučnou. Stejně jako na hlavní půjčovně, je i zde řazena dle MDT. Většinu ovšem tvoří encyklopedie, které jsou označeny prvotním číslem nula.

Nezbývá než zmínit poslední regál se specifickou funkcí, který nabízí čtenářům měsíčně třicet nových přírůstků a pečlivý výběr nejčtenějších svazků.

Samozřejmě i knihy z dětského oddělení jsou zahrnuty v elektronickém katalogu, kde mohou uživatelé vyhledávat dle jména autora, názvu díla, žánru či klíčových slov. Vybrané svazky si pak mohou registrovaní čtenáři zapůjčit, popř. zamluvit pomocí automatizovaného výpůjčního systému. Pokud mají zájem o konkrétní knihu, kterou oddělení nemá k dispozici, mohou využít meziknihovní výpůjční služby. Knihovnice dále poskytují běžné informační služby. Jsou velmi ochotné a rády každému poradí. Děti, které předloží souhlas rodičů, mají přístup na internet. Maminky s malými dětmi zase rády využívají koutek s hračkami, který byl vybudován pro potřeby nejmenších.

Krom těchto klasických služeb se dětské oddělení děčínské městské knihovny vysoce angažuje v pořádání mnoha akcí nejen pro své čtenáře, ale pro děti obecně. Pracovnice se aktivně zajímají o veškeré akce pořádané knihovnami na území České republiky a z nich vybírají vhodné životaschopné projekty pro svou potřebu. Krom přejímání a zapojování se do již probíhajících akcí, organizuje knihovna také celou řadu vlastních originálních pořadů, jako jsou různé besedy, soutěže či dílny. Jelikož jde o skutečně dlouhý seznam, začnu pěkně po pořádku a to akcemi celorepublikovými.

4.2.1 Noc s Andersenem

Poprvé proběhla Noc s Andersenem v uherskohradištské knihovně. Nápad se zrodil na popud alarmujících statistik ohledně nízkého počtu mladých čtenářů. Knihovnice se rozhodly ukázat dětem, že čtení může být zábavou a dobrodružstvím a tak dovolily těm, které se přihlásily přespat jednu noc v knihovně. Tam pro ně byla připravena nejen celá řada her a soutěží, ale také předčítání pohádek. Vše se seběhlo v noci z 1. na 2. dubna 2000, jelikož touto akcí chtěli knihovníci oslavit Mezinárodní den dětské knihy, který připadá na 2. dubna, podle dne narození Hanse Christiana Andersena. Akce sklídila ohromný úspěch. Informoval o ní Klub dětských knihoven SKIP. Díky němu a propagaci na internetu proběhla akce následující rok již ve čtyřiceti knihovnách ČR. V roce 2010 šlo již o 358 knihoven, navíc se do projektu zapojili i mateřské a základní školy, domy dětí a mládeže, dohromady na 500 institucí. Její vřelý hlas se rozšířil i za hranice naší republiky a dnes je provozována i na Slovensku, Slovinsku a v Polsku. Městská knihovna Děčín se zapojila, jak jen to

bylo možné, tedy v roce 2001. Večery mají vždy společné téma, kterým může být např. kniha nebo autor, ovšem jak s tímto tématem naloží, již závisí na knihovnách samotných. V děčínské knihovně se vždy snaží přivést dětem zajímavého hosta a vypracovat pestrý program, kde nechybí, zpívání, malování a zajímavé soutěžní kvízy. O děti je samozřejmě postaráno i po fyzické stránce. Sponzorem Noci s Andersenem v Děčíně je firma Tesco, která se stará o to, aby měly děti dostatek jídla. Jelikož jde o akci mediálně úspěšnou, můžeme se v regionálním tisku dočíst odpovědi samotných dětí, jež se noci zúčastnily. Jde o velmi kladné projevy, dětem se akce líbí a rády na ni vzpomínají.

4.2.2 Den pro dětskou knihu

Akce den pro dětskou knihu, která se dočkala již pěti ročníků v několika tuzemských knihovnách je osobním úspěchem knihovnice dětského oddělení, paní Evy Kubšové a externí spolupracovnice, tou dobou učitelky na gymnáziu, Mgr. Vlasty Burešové, které tento projekt vymyslely a poprvé se svými kolegy zorganizovali na půdě děčínské knihovny v listopadu roku 2006. Přestože se akce zalíbila a rozšířila do dalších měst, zůstává paní Kubšová hlavní organizátorkou a poradkyní.

Den pro dětskou knihu je celodenní akce velmi náročná na přípravu. Přestože v tomto projektu jde primárně o knihu a seznámení dětí s knihami a knihovnami, je vždy podporován mnoha doprovodnými akcemi. Přímě v Děčíně děti vědí o akci několik dní dříve, jelikož knihovna spolupracuje se školami. Díky tomu se mohou zúčastnit nejdne soutěže vyhlášené na dané téma. Literárně nadané děti tak píší povídky, jiné zas malují obrázky. V den „D“, jenž bývá plánován na poslední sobotu v listopadu, se pak všechny výtvoxy hodnotí a vítězové jsou obdarováni knihami, které do soutěže věnují oslovená knihkupectví a antikvariáty. Práce dětí jsou pak vystaveny po celé budově. Na malém sále probíhají divadelní představení a ve velkém plní zájemci rozličné úkoly, které jim vymýšlejí dobrovolníci, převážně studenti z děčínského gymnázia. Pro zvědavé jedince jsou pozváni pracovníci CHKO, kteří dětem vypráví např. o ohrožených druzích. Do toho všeho knihkupci a některá vydavatelství dětem a rodičům nenásilně představují a nabízejí své knihy. Občerstvení je zajištěno a během celé akce knihovna funguje jako o dni otevřených dveří.

4.2.3 Kamarádka knihovna

Od roku 2007 se mohou knihovny hlásit do soutěže o nejlepší knihovnu pro děti – Kamarádku knihovnu. Soutěž vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků společně s Klubem dětských knihoven. Kvalitu plnění předem daných kritérií posuzují jak odborní pracovníci, tak i samotné děti, které knihovnu navštěvují a to prostřednictvím tzv. vysvědčení, které jsou k dostání přímo v knihovnách. Základní kritéria pro postup do užšího výběru jsou tato: spokojenost dětí s knihovnou, týdenní provozní doba, procento registrovaných dětských čtenářů, počet výpůjček na jednoho registrovaného uživatele, množství kolektivních akcí pro děti, počet stanic veřejného internetu, přírůstek knihovního fondu oddělení pro děti za rok, členství a aktivita v Klubu dětských knihoven. V případě, že knihovna postoupí, mezi finalisty, navštíví ji osobně komise a v průběhu návštěvy posuzuje její prostředí, celkový dojem, webové stránky oddělení pro děti a rodinné aktivity, jež nabízí. Přestože Městská knihovna v Děčíně zatím titul Kamarádka knihovna nezískala, neztrácí naději a hlásí se do dalšího kola. Přičemž samozřejmě nezhálí a pracuje na svém zdokonalení. V březnu 2010 například spustila dětský web. Odkaz na něj nalezneme na domovské stránce MěK Děčín. Web je velmi přehledný. Děti zde bez problémů najdou otevírací dobu oddělení a kontakt na pracovnice. Také se dočtou aktuality o chystaných akcích a mohou si zkusit vyplnit aktuální kvíz. Přes dětský web funguje přístup do on-line katalogu, kde si čtenář může založit konto a kontrolovat své výpůjčky. Po akcích jsou na web vyvěšeny práce dětí, např. obrázky. Hledá-li uživatel něco ke čtení, může využít službu tipy na knihy, popř. skrývá-li se v něm kritik, daný výtisk okomentovat či na oplátku doporučit sám knihu, jež ho čímsi zaujala.

Fakt, že jde o vysoce moderní instituci, dokazuje knihovna mimo jiné tím, že je uživatelem sociální sítě facebook, tudíž čtenáři stačí kliknout na odkaz: <http://www.facebook.com/mekdc> a hned má přehled o všech novinkách a chystaných akcích. Další výhodou facebooku je, že lidé mohou přidávat komentáře, díky čemuž má knihovna okamžitou zpětnou vazbu.

4.2.4 Celé Česko čte dětem

Pod heslem „*Čtenářem se nikdo nerodí, čtenáři musíme ukázat cestu.*“ se v roce 2006 rozjel projekt Celé Česko čte dětem. Cílem této kampaně je přesvědčit co

nejvíce rodičů, aby svým dětem alespoň dvacet minut denně četli, neboť pravidelné předčítání rozvíjí paměť, slovní zásobu a představivost dítěte. Poslouchání napomáhá k zlepšení schopnosti se soustředit. Děti, kterým je předčítáno, si budují vztah ke knize od útlého věku a později sami vyhledávají literaturu a vzdělávají se. Přestože základní cílovou skupinou je rodina, zapojilo se do akce také mnoho knihoven, škol a školek. Na dětském oddělení děčínské knihovny je dětem přečítáno jedenkrát měsíčně. Někdy čtou nahlas známé osobnosti, jindy samotné knihovnice. Děti také mívají možnost seznámit se s ilustrátory a zúčastnit se soutěží.

4.2.5 Inspirace

Výtvarné soutěže Inspirace se knihovna zúčastnila poprvé v roce 2002. Projekt apeluje na dětskou fantazii a výtvarný um, neboť vítězem se stává soutěžící, který nejlépe ztvární zadané téma. Nevyrzím se nezmínit, že prvním tématem byli vodníci, přičemž soutěž proběhla v červenci a v srpnu došlo k nezapomenutelným celostátním záplavám.

4.2.6 Týden knihoven

O nápadu zviditelnit a přiblížit občanům knihovny pomocí akce Týden knihoven, hovořil již v roce 1993 Stanislav Kalkus Ph.D., jenž byl svědkem tohoto druhu propagace knihoven ve Spojených státech amerických. Avšak první oficiální ročník Týdne knihoven v ČR vyhlásila Sekce veřejných knihoven SKIP až v roce 1997. Cílem projektu, jak jsem již naznačila výše, je upozornit na knihovny širokou veřejnost. Akce se koná vždy první týden v říjnu, během kterého knihovny žijí nejrůznějšími besedami. Lidé mají možnost poslechnout si a následně diskutovat se známými autory. Knihovníci seznamují návštěvníky, se službami, jež poskytují. Pro děti je opět nachystán pestrý program plný soutěží, malování, tancování a divadel. Někdy mají dokonce čtenáři možnost se během toho týdne registrovat zdarma a je-li knihovna velkodušná, může dokonce smazat dluhy svým hříšníkům. Součástí akce je také tzv. Velké říjnové čtení, kdy si každý, kdo projeví zájem, může vyzkoušet jaké to je číst většímu publiku.

Dětské oddělení Městské knihovny v Děčíně se nejen účastní mnoha celostátních akcí, ale samo pro své čtenáře iniciuje mnoho populárních programů.

4.2.7 Besedy

V roce 2000 začala knihovna ve spolupráci s děčínskou zoologickou zahradou pořádat jednou měsíčně besedy pro děti na témata z oboru fauny, flory či cestopisných vyprávění. Po roce 2007 se tyto poutavé přednášky odehrávaly přímo v areálu ZOO. Avšak od roku 2010 se děti s besedujícími opět setkávají v malém sále knihovny. Navíc v roce 2008 začala knihovna spolupracovat s CHKO, díky čemuž vznikl Týden země v knihovně, kdy celých sedm dní probíhá na malém sále cyklus přednášek s diaprojekcí.

Úspěch sklidily u dětí také besedy o slavných spisovatelích (např. E. Štorch, R. Kipling), které jsou vedeny buď knihovnicí nebo učitelkou.

4.2.8 Víš! Vím? Víme.

Víš! Vím? Víme. Je převážně znalostní soutěž na téma Země. Většinou se otázky týkají jednoho státu (např. Izraele, Mongolska atd.) Děti mají v knihovně k dostání dotazníky, které si mohou vzít domů a tam je vyplnit. Informace je povoleno čerpat z internetu či encyklopedie. Vracené dotazníky jsou poté vyhodnoceny a vítězové vyhlášeni v knihovně. Kdo chce, může na téma daného státu nakreslit obrázek, který je následně spolu s dalšími vystaven v knihovně.

4.2.9 Vítání občánků

Samozřejmě ne každý projekt se nutně setká s úspěchem. V roce 2006 se knihovna pokusila rozjet akci Vítání občánků, kdy nově narozeným dětem zařizovala zdarma čtenářskou legitimaci. Rodiče však této možnosti bezplatně seznámit děti s knihou co nejdříve nevyužívali a tak celý projekt vyšuměl do ztracena.

4.2.10 Tvořivá dílna

Již pět let spolupracuje knihovna s Ústavem sociální péče Stará Oleška. Jde o instituci starající se o osoby se zdravotním postižením. Z této spolupráce vzešel projekt Tvořivá dílna, jehož podstatou je navázání přátelství mezi klienty ústavu a dětmi. Děti se od návštěvníků z Olešky učí ručním pracím. Dokončená díla jsou veřejnosti ke zhlédnutí či koupi o velikonočních a vánočních výstavách. Za utržené peníze se kupují sladkosti pro malé umělce. Jelikož byl projekt úspěšný, začala knihovna spolupracovat i s dalšími organizacemi. Jedná se o občanské sdružení Slunečnice, starající se o lidi s mentálním a zdravotním postižením a domovem pro

osoby se zdravotním postižením Domino. I pro klienty těchto ústavů pořádá knihovna návštěvy, besedy a tvořivé dílny.

4.2.11 Čtenář roku

V děčínské knihovně probíhá také každoroční vyhlášení čtenáře roku, kdy je odměněno deset dětí, vybraných dle jejich frekvence návštěv knihovny.

4.2.12 Čtení naruby

V roce 2010 proběhla na dětském oddělení poprvé akce čtení naruby. Děti dostaly v knihovně žakovské knížky pro své rodiče a následujících deset večerů do nich hodnotily známkou od jedné do pěti večerní předčítání svých rodičů.

4.2.13 Prázdninové aktivity

Knihovna nezahálí ani o školních prázdninách, kdy pořádá rozličné akce pro děti, které zde mohou vytvářet ruční práce, lepit si, poslouchat předčítání nebo koukat na videokazety.

Naskytne-li se možnost, pořádá knihovna i jiné programy. Z minulých let jmenujme např. koncert Děti hrají dětem (i dospělým), kterou pořádala Městská knihovna spolu se Základní uměleckou školou u příležitosti 60. výročí založení školy a 75. výročí založení knihovny.

O své nápady a zkušenosti se zaměstnanci dělí s ostatními knihovnami. Pro tuto službu, jíž si navzájem poskytují, využívají velmi milý termín *Psaníčko*. Veřejnost se o úspěchu konaných akcí, či jejich plánování může dočíst v tisku, který knihovnu podporuje. Tím je Děčínský deník, Děčínský zpravodaj a týdeník Princip.

4.3 Studovna

O chod studovny, která je umístěna naproti hlavní půjčovně se starají dva lidé. Jde o podlouhlou místnost, podél jejíchž stěn jsou umístěny regály s knihami. Uprostřed je pak čtenářům k dispozici pět stolních počítačů s připojením na internet. Uživatelé mohou pracovat s textovým editorem OpenOffice na operačním systému Linux.

Knihovní fond se skládá převážně z naučné literatury, zahrnující veškeré základní vědní obory. Knihy jsou řazeny dle pravidel Mezinárodního desetinného třídění, přičemž ovšem jeden regál je vyčleněn pro literaturu s regionální tematikou. Z těchto knih se čtenáři mohou poučit o historii či přírodních památkách regionu. V souladu se zákonem 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, má studovna k dispozici též Sbírku zákonů ČR, čtenář má tak k dispozici plné texty právních předpisů. Kdo nechce listovat v tištěné Sbírce, může pracovat s automatizovaným systémem právních informací ASPI. Jde o elektronický systém fungující přes CD-ROM.

Veškerou literaturu umístěnou v oddělení studovny si čtenář může vypůjčit pouze prezenčně. Pracovníci studovny poskytují čtenářům referenční a informační služby. Mají přístup k údajům z kompletního registru organizací a podnikatelských subjektů v ČR. Knihovníci mají na základě licenčních smluv též přístup do databáze společnosti Anopress, s.r.o., která umožňuje on-line přístup do databanky plných textů článků regionálních periodik či do souborné databáze ProQuest 5000, kde jsou vystaveny články z přírodních, společenských i technických věd. Jde o soubor plnotextových i bibliografických databází přinášející články z téměř deseti tisíc časopisů.

Studovna má pro své čtenáře k dispozici kopírku se skenerem a tiskárnu. Čtenáři si tak za drobný poplatek mohou barevně tisknout dokumenty do formátu A4, skenovat do formátu A4 a kopírovat do formátu A3.

V letech 1998 až 2008 probíhala právě na tomto oddělení akce Březen – měsíc internetu. Cílem projektu bylo seznámit zájemce s možnostmi internetu. Každou středu v měsíci v dopoledních hodinách knihovníci zdarma předváděli jak vyhledávat na internetu, používat elektronickou poštu a procházet databáze. Součástí proškolení byla půl hodina samostatné práce, kdy si každý mohl nabyté poznatky vyzkoušet v praxi.

V roce 2002 díky podpoře programu VISK (veřejné informační služby knihoven) získaly veřejné knihovny a jiné neziskové organizace roční přístup do databáze KnowEurope. Knihovníci tak mohli poskytovat kompletní informace o Evropské unii. Široká veřejnost však o tuto službu nejevila zájem a tak byl projekt ukončen.

Občané Děčína si mohou ve studovně zakoupit lístky do kina, divadla či na koncerty konané ve městě. Na webu knihovny nalezneme též odkazy na většinu zde působících kulturních institucí.

4.4 Hudební oddělení

Hudební oddělení tvoří jeden pracovník, který se také podílí na akvizici. Zatímco knihy s hudební tematikou a notové dokumenty, stejně jako svazky pro zbytek knihovny, objednává personál akvizičního oddělení, o nákup zvukových dokumentů se stará výhradně pracovník z oddělení hudebního. Dokumenty vybírá buď na základě požadavku čtenářů nebo dle vlastního výběru. Nákup uskutečňuje elektronicky, převážně přes internetový obchod Českého rozhlasu a Vltava. Pro objednávky audioknih pak využívá obchod Tympanum.

Knihovní fond tvoří převážně CD, ale také MC, jež jsou pozůstatkem dřívějších dob. LP jsou spolu se starými novinami uloženy na půdě. Audiomédia jsou řazena dle signatur od nejmenší po nejvyšší. Ty přiděluje sám knihovník, neboť krom nákupu se stará také o zpracování. Přírůstkové číslo sloužící též jako čárový kód, přiřazuje automaticky systém Clavius.

V místnosti jsou čtenářům k dispozici dva počítače, na nichž mohou čtenáři vyhledávat v katalogu. Ten je přizpůsoben pro hledání pod jménem autora či interpreta, názvu alba i skladby, popř. prohlížení dle žánrů. Kdo nechce vyhledávat přes elektronický katalog, má k dispozici vytištěné seznamy dokumentů, které jsou ovšem aktualizovány pouze dvakrát až třikrát ročně, tudíž se může stát, že uživatel nenajde album, které hledá, přestože jej knihovna k zapůjčení poskytuje.

Stejně jako jinde i zde probíhají specifické akce zajišťované zdejšími pracovníky. V tomto případě jde převážně o tematické besedy. Nesmím ale zapomenout také na hudební večery, jež se konají jedenkrát měsíčně v malém sále knihovny.

Nyní mi nezbývá než zmínit služby, jež hudební oddělení poskytuje svým uživatelům. Jedná se o klasické výpůjčky dokumentů. Zatímco CD, MC a časopisy jsou čtenáři povinni vrátit do týdne, noty a knihy je možné si zapůjčit na celý měsíc. Samozřejmě i zde existuje možnost prodloužení výpůjčky. Zájemci mohou přes sluchátka poslouchat CD, MC i LP na místě. Knihovník má ve svém oboru rozsáhlé znalosti a na požádání poskytne informace z oblasti hudby.

5   Vzdělávací programy a perspektivy rozvoje knihovny

5.1   Vzdělávací středisko

Jak jsem již zmínila, knihovní zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, hovoří i o dalších službách, jež může poskytovat provozovatel knihovny. Knihovna by se podle něj mohla angažovat i v kulturní, výchovné a vzdělávací části. Toto kritérium splňuje knihovna více než dobře především od roku 2008, kdy pod svá křídla přijala vzdělávací středisko, jemuž hrozil zánik.

Kulturní a vzdělávací středisko působí ve městě Děčín od devadesátých let. Po dobu svého trvání prošlo přirozeně mnoha změnami. Většinu času svého působení fungovalo pod názvem Kulturní a společenské středisko (KaSS). Tak tomu bylo až do roku 2005, kdy se pole jeho působnosti rozšířilo o správu děčínského zámku a název byl změněn na Zámek a kulturní středisko, jak tomu bylo další tři roky. Poté ovšem přišla kritická doba, Zámek a kulturní centrum mělo přejít pod správu Evropské unie, která ovšem od tohoto záměru nakonec ustoupila. V těchto nejistých časech, v době od začátku ledna do konce června roku 2008 bylo středisko vedeno jako pouhý Zámek, což bylo poněkud matoucí. V tu chvíli se ředitel Městské knihovny rozhodl přijmout sekci zabývající se vzdělávacími kurzy do své kompetence, čímž vzniklo dnešní Vzdělávací středisko, zatímco zámek přešel pod správu města.

Vzdělávací středisko zaměstnává celkem 18 pracovníků. Personál tvoří vedoucí oddělení, recepční, pokladní a fakturantka, uklízečka a 14 lektorů.

Středisko sídlí v Divišově ulici čp. 8. V přízemí se nachází recepce a dvě učebny o kapacitě 40 a 24 posluchačů, které jsou v dopoledních hodinách využívány Úřadem práce ve spolupráci s Obchodní hospodářskou komorou k pořádání např. motivačních kurzů pro ženy znevýhodněné na trhu. V prvním patře jsou další tři učebny, do nichž se vejde 18, 20 či 28 frekventantů. Ve druhém patře se nachází počítačová studovna s pěti stolními počítači pro uživatele a jedním pro lektora. Také zde najdeme kancelář vedoucí a hudební učebnu. Dále jsou zde další tři místnosti, které knihovna pronajímá občanskému sdružení Žlutá žirafa, zabývající se výukou dětí na hudební nástroje.

5.2 Probíhající kurzy

Přestože se zde občas konají přednášky, je vzdělávací středisko zaměřeno především na výukové kurzy. Středisko nabízí nejen zajímavé, ale i potřebné kurzy, probíhající v odpoledních a večerních hodinách vždy od začátku září do konce června.

Nejžádanější jsou kurzy jazykové. Účastníci si hradí kurzy v hodnotě kolem 3000,- Kč ročně. Každý si také musí zakoupit vlastní učebnice. V následujícím roce bude probíhat výuka francouzštiny na základní a mírně pokročilé úrovni. Španělštinu budou krom začátečníků a mírně pokročilých moci navštěvovat i pokročilý. Největší prostor bude věnován angličtině, která bude otevřena začátečníkům, mírně, středně i více pokročilým. Zájem o německý jazyk v Děčíně ubývá, což je celkem paradox, neboť město leží velmi blízko hranic a Německo v současné době nabízí poměrně hojné množství pracovních nabídek, např. v oblasti pečovatelských či oborech kuchař/číšníků. Zajímavým pokusem vzdělávacího střediska jsou kurzy angličtina/němčina „X“. Jde o kurzy pro mírně pokročilé, jež využívají např. lidé, kteří z daného jazyka před lety maturovali, ale jelikož jazyk nepoužívali, mnohé zapomněli. Zde se nevykládá gramatika pomocí jazykových učebnic. Kurzy jsou zaměřeny spíše na konverzaci. Lektor vždy přinese jím vybraný článek a účastníci kurzu se jej snaží přeložit, poté rozebírají jeho obsah a případné nejasné gramatické jevy. Studenti se mohou zařadit i během roku a mají-li v červnu odehozeno alespoň 70% docházky a složí závěrečné testy s výslednou známkou 1 - 3, dostanou osvědčení o absolvování kurzu.

Dalším užitečným a populárním kurzem je účetnictví. 120ti hodinový kurz, po jehož ukončení skládá student praktickou a ústní zkoušku s konečným výsledkem prospěl/neprospěl. Pokud prospějí, čeká i na ně osvědčení o absolvování kurzu.

Hudební výchova je vypsána pouze pro děti a zahrnuje výuku na tyto nástroje: kytara, klavír, flétna. Chtějí-li takový kurz navštěvovat dospělí, mohou si domluvit individuální schůzky.

Počítačové kurzy navštěvují především senioři. Obsahem je seznámení s operačním systémem Microsoft Windows, tvorba složek, zástupců, ovládání textového procesoru Microsoft Word a tabulkového procesoru Microsoft Excel. Dále se frekventanti zorientují v prostředí internetu a naučí se pracovat s elektronickou poštou.

Krom dlouhodobých kurzů, chystá vzdělávací středisko také jednorázové semináře a přednášky na sobotní odpoledne. Plánovaná témata jsou z oblasti grafologie, neverbální komunikace a psychologie (např. senioři a volný čas, jak po rozvodu, program zkušeností a výzev pro osoby nad 50 let).

Zájemci mohou navštívit workshopy zaměřené na malování na hedvábí, patchwork (vánoční ozdoby), kosmetiku, aromaterapii či zdokonalovat svůj um v lekcích výtvarného výchovy pro dospělé.

5.3 Projekt nové budovy

Nápad postavit děčínské knihovně novou budovu se zrodil v mysli Mgr. Ladislava Zoubka, tou dobou již ve funkci ředitele, v devadesátých letech minulého století. Od té chvíle se snažil nadchnout tímto projektem nejednoho starostu a zastupitelstvo města Děčín, ale jelikož tehdy šlo o knihovnu okresní, bylo řízení zdlouhavé. Přesto jednou svítla řediteli Zoubkovi naděje, když město rozhodovalo, jak naloží s parkovištěm u katastrálního úřadu. Knihovna se ihned začala o místo ucházet, avšak kultura a vzdělání muselo ustoupit novému obchodnímu centru, jež bylo později přestaveno na banku. Na konci devadesátých let se z okresní knihovny stává městská a v tomto novém zřízení dále vyčkává na svou příležitost, jež se konečně dostavila v roce 2006, kdy náměstek primátora Jan Šťastný nabídl řediteli lokalitu pro stavbu nové budovy knihovny. Jedná se o území na břehu řeky Labe, kde stojí zchátralý objekt kdysi proslulé restaurace Atlantik, jehož vlastníkem se stalo město v roce 2002. Budova je již několik let zařazena na seznamu brownfields. Termínem brownfields označujeme území, na nichž se často vyskytují opuštěná trouchnivějící nevyužívaná stavení. Ředitel nabídku přijal a tak město v roce 2009 odkoupilo okolní pozemky a naplánovalo demolici Atlantiku.

Plánovaná budova by neměla sloužit pouze jako městská knihovna, ale jako multifunkční vzdělávací centrum. Převážná část peněz potřebných na stavbu pochází z dotací Evropské Unie. Zbytek financí poskytlo město Děčín. Předpokládaná částka pro vybudování centra činí cca 168 milionů korun. Tato suma zahrnuje pouze výstavbu, nikoli vnitřní zařízení. Celkové náklady by měly činit 200 256 055 korun.

Návrh budovy vypracoval Ing. arch. Tomáš Šantavý, stojící v čele Projektového atelieru pro architekturu a pozemní stavby, spol. s r.o. Ing. arch.

Šantavý přizval ke spolupráci na projektu ředitele knihovny, pana Mgr. Zoubka, který měl možnost komentovat návrhy a zasahovat do práce architektů.

5.3.1 Rozvržení budovy

Z původní budovy restaurace Atlantik bude zachováno pouze přízemí. Na základech bude následně vybudováno třípatrové multikulturní vzdělávací centrum.

Jak jsem již zmínila výše, nová budova bude umístěna velmi blízko řece Labi, což způsobí, že suterény budou ohrožovány rozvodněním. V jejich prostorách bude umístěna energetika, ovládání klimatizace, garáž pro služební vůz a veřejné toalety. Dále se zde bude nacházet městské infocentrum a výstavní prostory pro prezentování regionálních témat. Uvažuje se také o vybudování kavárny s občerstvením a možností posezení venku.

Knihovna samotná bude umístěna ve vyvýšených prostorách budovy. V prvním patře naleznou uživatelé hlavní půjčovnu a studovnu. Tato dvě oddělení budou vzájemně propojena. Hlavní půjčovna bude krom klasických regálů s literaturou obsahovat stolky s židlemi a čtenářům se v případě zájmu bude podávat káva. Periodika budou umístěna ve vyhraněném zákoutí. Studovna bude vybavena počítači, nicméně přístup na internet bude mít každý uživatel i skrze vlastní notebook, neboť wifi připojení bude možné v prostorách celého komplexu. Sklad bude rozdělen mezi první a druhé patro. Hlavní půjčovna bude mít svou literaturu situovanou ve stejném patře, kde se bude sama nacházet. Ne tak studovna. Naučná literatura společně s knihami určenými dětským čtenářům bude uskladněna v patře druhém. Celková kapacita skladu činí 200 000 svazků, uložených na pojízdných regálech.

Ve druhém patře budou krom skladu také kanceláře a dětské oddělení. Děti si budou moci prohlížet a vybírat literaturu ve volném výběru či se uchýlit na malé podium s polštářky. Oddělení bude též vybaveno zákoutím s diaprojektorem a plátnem. Kanceláří bude celkem šest. Do první usedne ředitel, ve druhé se zabydlí ekonomické oddělení, třetí bude k dispozici vzdělávacímu centru a zbylé tři obsadí úsek správy nových fondů a výměnných souborů.

Třetí patro bude vybaveno sálem o kapacitě 80 osob. Zde se budou pořádat hudební koncerty, besedy a další. Návštěvníci si budou moci odložit v šatně uzpůsobené večernímu provozu. Vzdělávací centrum bude mít pro své potřeby v tomto patře čtyři učebny. Zde budou k dispozici počítače, tabule i projektor.

V každém patře budou umístěny skřínky na šaty či osobní věci čtenářů a samozřejmě toalety. Komplex bude opatřen výtahy a bezbariérovými vstupy. Celé centrum by mělo být střeženo kamerovým systémem a protipožárním zařízením. Regály budou tvořeny kombinací dřeva a kovu. Podlaha bude pokryta marmoleem, pouze v kanceláři ředitele, čítárně a v části dětského oddělení nalezneme koberce, které jsou pro prostory knihoven nevhodné kvůli zadržování prachu a výskytu roztočů. Fasáda by měla ztvárňovat hřbety knih se jmény českých autorů a názvy klasických tuzemských děl.

Nová budova knihovny by měla být dokončena v květnu roku 2013. Nepříjemným faktorem, který přinese sloučení knihovny a vzdělávacího centra bude propuštění několika zaměstnanců. Změnou utrpí například vrátné nebo účetní. Naopak čtenáře jistě potěší plánované prodloužení pracovní doby i na nedělní odpolední provoz. Kvůli přestěhování hlavní budovy knihovny bude zřízena nová pobočka pro občany městské části IV.

Jelikož projekt nové budovy knihovny je již v plném proudu, upnul se Mgr. Zoubek k novému snu. Rád by zřídil speciální pobočku, tzv. vracečku. Šlo by o místo, kde by čtenáři mohli pouze vracet knihy, nikoli si půjčovat. „Vracečka“ by byla umístěna v nákupním středisku, např. v Tescu, kam lidé vyrážejí na nákupy denně. Čtenář, který by právě neměl cestu kolem knihovny, by si nemusel zajíždět, ale vrátil by knihy během vyřizování svých všedních povinností.

6 Závěr

Městská knihovna v Děčíně funguje již osmdesát let. Na jejím vývoji se velmi podepsala historie města, ve kterém působí. Z původně německy orientované instituce se po druhé světové válce stává česká knihovna, jež je mimo jiné významným kulturním činitelem. Po roce 1951 se díky výnosu č.j.24.594/50.VIII/1 směrnice o zřízení lidových knihoven stává Okresní lidovou knihovnou. V tomto stavu zůstává až do konce 90. let 20. Století, kdy se z ní vlivem transformace sítě veřejných knihoven stává městská knihovna s regionální funkcí. Krom toho v poslední dekádě minulého století zažívá knihovna první automatizaci a rozšiřuje své prostory.

Jednotlivá oddělní knihovny poskytují veškeré služby, na které jsou uživatelé v dnešní době zvyklí. Nadstandardní je práce zaměstnankyň dětského oddělení, které se iniciativně zapojují do většiny projektů, které knihovny pro své dětské čtenáře vymýšlejí. Není divu, že právě v Děčíně se zrodila populární akce Den pro dětskou knihu.

Knihovna využívá automatizovaný knihovní systém Clavius, provozuje velmi kvalitní, často aktualizované webové stránky a snaží se sledovat nejnovější trendy. Posledním významným krokem bylo zakoupení elektronické čtečky dokumentů Amazon Kindle 3, která je čtenářům k dispozici na oddělení studovny.

Naprostou kuriozitou českého knihovnictví je vysokoškolská knihovna detašovaného pracoviště ČVUT v Děčíně, která spadá jak pod správu fakulty, tak pod městskou knihovnu. Od roku 2008 má knihovna ve své kompetenci také vzdělávací středisko. Prozatím jde o vztah spíše administrativní neb středisko funguje samostatně, má vlastní účetní, sídlí v jiné budově a městská knihovna jej pouze zastřešuje. Tento vztah by se měl změnit po přestěhování obou institucí do nové budovy, po kterém by mělo dojít ke sloučení a hlubší spolupráci.

Projekt nové budovy nejlépe vypovídá o snaze ředitele Mgr. Ladislava Zoubka ml. modernizovat knihovnu, aby splňovala požadavky na služby a komfort i toho nejnáročnějšího čtenáře. Stavba multifunkčního kulturního centra je již v realizaci a měla by být dokončena na konci května roku 2013.

Cílem bakalářské práce bylo zaznamenat historický vývoj knihovny, zmapovat její současný stav, popsat služby poskytované uživatelům a nastínit

perspektivy jejího vývoje. Pevně doufám, že jsem tomuto cíli dostála a podařilo se mi vytvořit celkový obraz o chodu a službách Městské knihovny Děčín.